Avskrift av Kronob.l.hemb.förb. saml.

ACC. NR. 4754

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Småland *Upptecknat av:* Hugo Ingelsson

Härad: Konga *Adress:* Kallamåla, Längasjö.

Socken: Långasjö *Berättat av:* flera äldre personer.

Uppteckningsår: 1932. *Född år* *i*

Uppteckningen rör sid.

Skräddare, som var snabblöpare..... 1-2.
"Lumpasammel" anlitades som ilbud..m.m..... 2-5.
Gengångare.....2-3.
Gastakramad..... 3.
"Greva-Fian" - kunde ställa olycka på folk ..... 5.
"Långe Finnen" ..... 5.
Skämtvers..... 6.
Petter Målare - original..... 6-8.
Korpral Mast spådde i kort..... 8-9.
Årsgång..... 10.
Läsa bort flen..... 10.
Läsa bort skervan..... 10.
Blåsa bort nättleblästen..... 10-11.
Borra bort stolsteget..... 11.
Skriva bort revormar..... 11.

Skriv endast på denna sida!

14 sid.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

sid.

Vaggvisor..... 11-12.
Storm och Brant - beryktade tjuvar..... 13.
Stark man..... 13.
Stämma blod..... 13-14.
Gå kring eld..... 14.
Svartkonstboken fick man när man gick årsgång.. 14.

Uppteckningar från Långasjö Med anledning av Hembygdsförbundets utlysta pristävlan.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

1

Skräddare var snabbläpare.

I Bogesjö Ljuders socken på gränsen till Långasjö bodde för cirka 80 år sedan en skräddare vid namn Sax. Om denne skräddare berättas att han var en stor snabblöpare som skulle komma våra idrottsmän på skam. Nämde skräddare anlitades ofta som ilbud. Det berättas att dåvarande innehavare av Studsmåla boställ en Cederblad vars fru blev sjuk skickade Sax till Karlskrona efter medecin men då han tydligen ej visste om Sax förmåga som löpare skulle han ta en häst och rida. Detta tyckte Sax gick för sakta varför han satte hästen i Sibbahult /en by straxt intill Studamåla/ och sprang till Karlskrona men var tillbaka med den erfoderliga medecinen innan kvällen. Mellan Studsmåla och Karlskrona är gott och väl 6 mil.

Sax arbetade en tid som rallare på ett järnvägsbygge i Västergötland ca. tio mil från hemmet, det berättas att han varje lördag efter arbetets slut sprang hem till Bogesjö och till baka mellan söndagen och måndagen för att vara vid arbetet i rättan tid på måndagsmorgonen.
Sax var en tid gårfarihandlare och det berättas att han vid ett tillfälle blev överfallen av några personer som ville röva honom, Sax blev då rädd och grep till benen men kom i sådan fart att han formligen skenade när han lugnat sig så mycke att han vågade se

sig tillbaka befanns att han sprungit så kraftigt att av kärran som han drog sina varor i var endast skackeln som han höll i kvar. Det har berättats av en person som i livstiden känt Sax att när han gick på vägen han lätt och ledigt utan sats hoppade över ett le /grind/ jämfota.

I Kallamåla bodde för en gubbe som hette Sammel och gick under namnet lel Sammel,läpasammel eller lumpasammel.

Sammel anlitades ofta av bönderna som bud att dra till kvarns o.d. I motsats till Sax kunde ej alltid Sammel anlitas som ilbud då det kunde ta flera dagar innan han kom tillbaka men han uträttade alltid ett anförtrott uppdrag i sinom tid. Det fodrades att Sammel fick mat och bränvin när han gick i annat fall kunde det hända att han lade kärran och påsarna i ett skyl till det passade att dra hem dom. När han blev förebråd brukade han svara"det ble så tumt så ja kon int dra längre då".

Ett av Sammels starkast framträdande orginälla drag var att han var i rörelse om nätterna,detta så mycke mer som hans synförmåga var synnerligen nedsatt.Så brukade han ofta ligga på sitt stugtak och spika bräder on nätterna,bära hem ved och allehanda arbete som han hade för sig.

Sammel hade för sig att han såg förebud och visste om när någon skulle dö o.s.v. men han talade aldrig om sådant förr än efteråt då han påstod sig vetat om det ena eller det andra,vidare trodde han att de döda gick igen efter döden.

Sålunda berättade han en gång när han kom in i en stuga och var

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2

"Lumpasammel" anlitades som ilbud.

Gengångare.

mer än vanligt snorig och snuskig vilket man förebrådde honom "dä ä int så gott när man sprungit mot de döa,jag mötte kopralen här bort /en kopral Örn som varit död i många år/han sprang mot mej han var så mager åckallidä va bara benen han had så brått så han skulle hinna ner till kyrkan innan dager,var han kunnat vatt han hade väl nåt han skulle si te".Själv trodde han att när han blev död skulle han gå igen då skulle han bli så stark att han kunde välta kull hus.Efter döden skulle han hämnas på dom som gjort honom något orätt dom skulle han nypa och kramma.När han var död och skulle begravas skulle han sparka och bösta i kistan påstod han. Det var ej alltid han gick hem om kvällarna utan kunde låna hus i närmaste stuga.Han låg i regel på två stolar vid spisen men så fort det började kallna av brukade han krypa upp i spisen så om morgnarna såg han ut som en sotare. Det hände ofta att han under nätterna jämrade sig han påstod att han blev gastakrammad en gång påstod han efter en sådan orolig natt att den helige ande kommit ner genom pipan och krammat honom.

Gastakramad.

Sammel kunde äta otroligt mycke och dricka ur en hel kula kaffe som han kallade bönvälling.När han skulle dricka bönvälling så bara drack han och sen kunde han äta ur en hel plåt stekt fläsk och dri dricka ur flottet efteråt kände han sig då ej ordentligt mätt kunde han till att sluta måltiden med äta bara bröd. Om någon tillsade honom att han ej skulle äta på det sättet brukade han svara "ja ska väl smaka-at".Han kunde även vara utan mat i flera dygn vilket ofta var fallet då han intagit en försvarlig måltid då brukade han ligga

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

i sin stuga i ett par dygn utan att stiga upp.
Sammel hade vurm för goda byxtyg skärskilt molskinn skulle enligt hans mening vara bra. Om han fick se en bit molskinn eller ett par nya mollskinnsbyxor kunde han stå i timtal tumma och mumla för sig själv. Rydaholms mollskinn påstod han var aldra bäst. Han köpte byxtyg när han kom över några pengar. Andra kläder än byxor var han ej så noga med om den ena mössan var sönder så hände det att han tog en annan över. Bränvin och socker voro saker som han tyckte mer om än allt annat det var påstod han medoksin för min stom/kropp/
När han var ute och drog med sin kärra för att samla lump eller gå ärende kunde det ofta hända att han kastade kärran i en vägkant när någon frågade honom varför han så gjorde brukade han svara "jag feck int va i fre för pocker han to i å bänd å slet te han feck ne na i väjkanten ja höll igen men dä va omöjligt å sen när han fått ne na så feck ja int åpp na ja feck läta na liga".
Sammel var för sin storlek mycket stark eller som han uttryckte sig "staka ä ja int men styva styva" Han bar vid ett tillfälle/en tunna nyränsad råg väger ca. 130-140 kg./En hundrakilos säck tog han utan ansträngning. Sammel var som han själv trodde mycket styv till att räkna men som han uttryckte sig "int mä pen men i huet" han kunde sitta i timtal vid spisen i en stuga och räkna så upprepade han samma tal hundratals gånger. När man frågade honom vad han räknade på brukade han svara "ja ska räkna ut hur många sekunder ja levt å nu ä ja åp i billioner". Så pass stora tal som millioner rörde sig Sammel ofta med under sina räkneexpriment. Hur pass styv han var till att räkna är ej gott att säga men ett är säkert att han var styv att räkna i huvudet.
Något ordnat arbete hade Sammel aldrig för sig annat än slagtröska. Sammel var alltid omtyckt för sina roliga påhitt och fick alltid mat och husrum där han gick fram. Sammels styrka är anmärningsvärd därför att han var så liten och spenslig till växten.
Sammel var en oförarglig själ aldrig gjorde någon något för när eller talade om vad han sett och hört på sina vandringar i bygden. När han ej kunde reda sig själv blev han uthyrd av socknen och dog som fattighjon.
Det troddes att han hade pengar gömda med hur därmed förhöll sig vet man ej. Hans stuga var ryggåsstuga med ett rum och förstuga

/kåve/såldes på aktion för en och 50.
En senare tiders orginel luffaretyp var en gumma från Långasjö som gick under namnet Greva-Fian. Hon gick omkring och sålde vetebröd och julagubbar samt tiggde och botade människor och djur medelst trolldom och besvärjelser. Det berättas att hon alltid bar ben från kyrkogården i ett band kring halsen vilket skulle vara en hjälp för hennes förmåga. Hon låg i många år i prosess om ett undantag och hade sålunda varit på tinget och svarat 19 gånger. Det berättas att hon vid ett tillfälle efter att ha hållet sitt försvarstal och framhållit sina synpunkter yttrat till domaren "Men Ni får göra rätt hå Ni vill för mej". Greva-Fian påstod sig kunna ställa olycka på folk och ställa om att deras närmaste kom i olycka och hon påstod även att hon använt mot en person som hon var ovän med.

"Greva-Fian"

LUNDS UNIV. FOLKMINNES-ARKIV

5

Långe Finnen.

Långe Finnen påstod sig kunna tillrättaskaffa tjuvgods.
På ett ställe hade man blivet av med diverse saker som han skulle tillrättaskaffa mot viss ersättning. Detta gick så till. En stockkniv sattes fast i en bjälke i stugan, husfadern skulle slå ett slag varje dag på kniven när den så var inslagen skulle tjuven komma tillbaka med det stulna. Vid ett annat tillfälle skulle han bota en häst som var förgjord men det gick ej då vid tillfället men han skulle komma tillbaka. Efter någon dag kom Finnen tillbaka med ett litet knyte som han band fast vid hästens grimma efter att ha strykit hästen på länden och mumlat en del besvärgelser. Knytet fick ej tagas bort förr än efter en viss tid eller tittas i vad det innehöll utan när det togs bort skulle det brännas upp. Efter den bestämda tiden tog ägaren bort knytet men kunde ej motstå frestelsen att titta efter vad det innehöll det befanns då att det befanns det innehålla en vitlök. Hästen var emellertid pigg och kry.
Långe Finnen synade ut brunnar åt folk och sålde makarj som han kallade rottsocker. Han tilltalade alltid personer med herr han sade således alltid herr hemmansägare. Det berättas att han en gång kom till en bonde då dom var i färd med att gräva en brunn han skall då ha yttrat "Herr hemmansägare skall inte gräva brunnen där/utan på en annan plats som han visade/tro mig herr hemmansägare Ni kommer att flytta både ladugården och brunnen dit bort". Några år senare blev både brunn och ladugård flyttad till den plats som långa Finnen utpekade.

Smål. Konga h:d Längasjö s:n 1932

Uppt. H. Jagelson Längasjö

Det kommer en främmande herre till vår gård sade bonden.
Låt ham komma sade bondens hustru.
Men var skall då den främmande herren sitta sade bonden.
På vår stol i vårt rum sade bondens hustru.
men var skall jag då själv sitta sade bonden.
I vår spis hos vår gris upp servera när han fis sade bondens hustru.
Men vad skall då den främmande herrn äta sade bonden.
Äggamat på silverfat sade bondens hustru.
Men vad skall jag då själv äta sade bonden.
Glöastekt sill och grönstekt kål passar för en bonde snål sade bondens hustru.
Men var skall då den främmande herrn ligga sade bonden.
I vår säng i vårt rum sade bondens hustru.
Men var skall jag då själv ligga sade bonden.
On vår lo hos vår so sade bondens hustru.
Aj,aj,aj,sade bonden jag tror att svinalusen biter mej.
Vänd dig om bit igen hinner du mer så fnasla dem sade bondens hustru.

Petter målare var en mycke orginäl person som för ett 50 tal år sedan levde i Långasjö. Redan som liten visade han utpräglade anlag för målning och teckning. Hans far som var fattig skulle ha pojken till att göra någon nytta men det visade sig att han var nästan omöjlig han bara ritade gubbar med kol och blyertspennor

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

"Petter-Målare" - original.

Fadern vidtalade en släkting Ingel Persson i Brunamåla att han skulle ta hand om pojken och försöka få honom att lära sig göra någon nytta. Petter var dock oförbätterlig,när han skulle hjälpa till att rykta om morgnarna hade han istället kol i fickorna och ritade gubbar med på stallväggarna och när han skulle hjälpa till att hugga ved gick det lika dant så snart han fick en kubb som passade ritade han gubbar och allehanda figurer. Senare kom han i målarelära vilket yrke han lärde och utövade.

Det berättas att han vid ett till fälle var hos en bonde i Trollmåla och målade. Då folket var ute på arbete målade Petter över hela spisen med gubbar,hästar och allehande figurer.När ägaren kom hem och sade att det där kan vi inte ha du Petter så svarade han "Tycker ni inte om at så får jag väl stryka över det". En annan gång då Petter gick hem med sina pyttsar kom han till ett le som ägdes av en person som hete Holmström då leet ej var stängt ansåg sig Petter ge en påminnelse varför han med sirliga bokstäver"Stäng Holmströms le min vän".

En annan gång var han på ett ställe och målade två sängar men när de blevo färdiga befanns att båda ej voro lika i färgen då ägaren sade det där kan vi ej ha då sängarna skall stå i samma rum svarade Petter"Den ena sängen är mors och den andra fars å di har ej lika sinnelag så det ska ej vara lika färj på dom men vill Ni ej ha det så får jag väl göra båda lika"Vilken tycker du bäst om", varpå han gjorde om sitt arbete.

Han målade ofta blommor och ornament samt ett bibelspråk i mitten. Dessa bibelspråk voro ofta hämtade ur ordspråksboken vilken

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Petter kunde nästan utantill. Han använde ofta citat ur denna bibel-bok i sitt dagliga tal. Sålunda berättas att han en gång svarat när hustrun på ett ställe gnatat på både Petter och sin man"Det är som Salemon säger att det är bättre-att bo på hustaket än tillsammans med en trätosam hustru". Petter hade en son som när han skulle döpas Petter ville uppkalla efter de tre männen i den brinnande ugnen och således kalla honom Sadrak,Mesak,Abednego detta tyckte ej prästen var lämligt och fick till sist Petter ändra sig men Sadrak Emanuel fick pojken heta. Bibelverser ville han alltid måla på dörrarna om han fick hållas men han var alltid medgörlig och ändrade sina målningar så dom fick det som önskades.

Han pränta de ofta namn i psalmböcker och andra böcker men det blev ofta före eller efter namnet en bibelvers eller någon annan strof. I min farmors gåvobok hade han pränta t "Eho du är som veta vill vem denna boken hörer till du det av namnet veta får som ovanför här skrivet står". Eller andra strofer som. "Den som denna boken nappar och stjäl han är en syndens träl". Eller "Den som denna boken stjäl honom går det icke väl."

En annan typ som för 40 år sedan hade sitt värksamhetsfält i Långasjö och närgränsande socknar var kopral Mast. Hans huvudsakliga sysselsättning var att spå i kort och förutsäga vem den tillkommande skulle bli samt vara böneman åt dem som ville anlita honom. Kopral Mast var alltid klädd i beväringsmössa men för övrigt mycket lappade kläder. Enligt sitt eget påstående var kopralen alltid städad och han brukade borsta sina lappade kläder så att dammet

Korpral Mast spådde i kort.

LUNDS UNIV. FOLKMINNES-ARKIV

Skriv endast på denna sida!

rök " si städad vill alltid kopralen va ". Kopralen ser bra ut fast jag glor lite lett det fick jag lära mig när jag var kopral för att få pojkarna att lyda, var också påstående som han brukade använda. Mast fodrade alltid att han blev mottagen när han kom och han var angelägen tala om hur fint han blev mottagen och serverad på det eller det stället särskilt trodde han att han var välkommen där som fanns ogifta flickor.

Han talade själv om att han måste ta avsked från kronans tjänst för kaptens piga för det var det granaste han sett, så det var omöjligt att tjäna vid regementet. Det lär vara värklighet att han blivit lite underlig för en flickas skull.

Ovanstående uppteckningar äro gjorda med ledning av berättelser av flera äldre personer från Långasjö.

Kallamåla pr. Långasjö i mars 1932.

Hugo Ingelsson.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV
9

Årsgångaren fick då ej bliva räd utan vänta så kom den onde och öppnade kyrkodörren varpå årsgångaren vid altaret fick med blod från sitt eget finger skriva på svartkonstboken och kunde med hjälp av denna utföra allehanda saker som stämma blo,döva eld,dra till sig andras jaøktlycka etc. Dessa och dylika konster kunde även läras med hjälp vitterhetsböckerna som påstods fanns i bibeln.Dessa böcker voro upprimterade av Gud själv men borttagits ur bibeln därför att människorna ej endast gjorde gott med dem därur hämtade visdomen utan även ont.

Läsa bort flen skulle ske på följande sätt läsningen skulle utföras en torsdags kväll och en torsdagsmorgon.

/På morgonen/ God kväll flen,Bort flen. Du skall ruttna och aldrig brista,om du så vore av stock och sten. Du skall resa genom sju kongariken där skall du gull gräva så länge som en jungfru är havande.

/På kvällen/ God morgon flen. Du skall ej bo i kött eller blo varken i märg eller ben,du skall bo i den sjö där ingen ror,i det berg där ingen bor,~~du skall aldrig mera~~ du skall aldrig mera bo i denna kons kropp.

Läsa bort skervan/Engelska sjukan/

Modern skulle sitta på spiselhällan med barnet i knät och räkna. Skervan är 1 skervan är 2 osv.till hon kom till 9 hon skulle ta en videgren för varje siffra hon uttalade samt lägga dessa grenar i barnets säng på dessa grenar skulle barnet ligga i nio nätter.

Blåsa bort nättleblåsten.

Man skulle taga 11 nättlepipor som vuxit mellan en gärdesgård

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

10

Smålands
Konga hd
Länsagården

uppt. av
H. Ingelsson
Länsagården
1932

ock genom dessa pipor blåsa på den sjuke.

Borra bort stolsteget.

Man skulle taga en trefotaring och borra mitt för ögat på den sjukes öga samt spotta tre gånger på foten och läsa följande. Jag borrar, jag borrar, jag borrar. Den sjuke skulle då fråga vad borrar efter varpå den som borrade skulle svara jag borrar bort stolsteget ur ögat och i foter.

Skriva bort revormar.

Om det kom en person som ej förut sett den andre hade revorm skulle han obedd med fingret skriva en ring kring revormen och ett kors mitt i ringen samt spotta i korset.

Vaggvisor.

Sommaren kommer och jöken han gal.
Karl Johan spatsera i ängen.
Då tager mor på Karl Johan en schal far han säger till drängen.
Sadla hästen spänn den för Karl Johan skall ut till att åka,
en liten gullpisk han har i sin hand,
piska på vem han råka,
piska på stora och piska på små piska på vem han råka på
det skall lille Karl Johan.
Karl Johan han hade en liten gullpisk,
piska på vem han råka,
piska på stora och piska på små det ska lille Karl Johan.

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Tottele tall skulle gå vall uti den långe måsen.
Sent om kväll kom där en skälm tog ifrån mej min påse.
Ja sto å gråt,han sto å åt,fick ja opp en sten och lade
te hans ben,så ja feck min påse tebaka.
Vyssa nana Johan så väl vyssa nana Johan. Nana,nana,nana,
nana så väl. Går du på mina Roelykor å stjäler rover för mej,
så köper ja mej en liten bössa å skjuter benen å dej.

Rida,rida,ranka hästen heter blanka var skall du ria,
jo ja ska sta å fria te en liten pia va ska pian heta,
Anna Magreta tjocker å feter,men när ja kommer dit så va dä
ingen hemma än en liten hyhga som satt på sopedynga,
ge mej en bröbit eller så biter ja dej. Bo o o o o.

Sax skära för pengar,sex styver om dagen,ter styver om morna-
na,ter styver om kvällarna skär vi mer få vi fler åtta styver
om dagen.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV
12

Skriv endast på denna sida!

Storm och Brant voro ett par beryktade tjuvar som hade sitt värksamhetsfält i Långasjö med om nejd. Storm bodde på ett torp under Långasjö prästgård och Brant bodde i Koppekull. Dessa båda arbetade ofta tillsammans men det påstods att Brant var styvare till att gömma än Storm. Det huvudsakliga som stals var mat och allehanda husgerådssaker. Sålunda påstås att Brant vid ett till fälle lyckades själa en större sugga utan att bliva upptäckt. Brant och en annan person arbetade tillsammans då det föll kamraten i ögonen att Brant hade ovanligt gott om fläsk i sin matsäck han hade då yttrat att han hade fläsk på ett ställe som han gick efter vid behov. Brant klaradee sig från straff men Storm dog på häktet. Storm blev gripen vid ett pustställe en bit från Karlskrona han skulle stjäla brännvin i gästgivarens källare då drängarna fick höra honom. När han såg sig upptäckt tog han ett ankare brännvin på axeln och sprang men då han troligen tagit för mycke till bästa upphans han och en av drängarna kastade en sten som träffade Storm så kraftigt att han föll och blev fasttagen.
En annan mycke stark person från Långasjö Johan Magnus han var i vanliga fall snäll och fredlig men om han blev retad var han så mycke farligare. Det berättas att han vid ett tillfälle då han var på väg till Karlskrona stod han på gästgivaregården i Bobbetorp och drack kaffe då en bleking kom och slog honom i huvudet med något tillhygge så att blod rann ner i kaffet han lät sig ej bekomma utan drack ur kaffet varpå han gick ut och fick tag skacklarna på en vagn vilka han bröt väck som om det varit stickor och om några minuter var han herre på platsen. Johan Magnus blev ihjälslagen av en bleking under en stadsresa, han fick ett slag med en sten i huvudet.

Det lär enligt trovärdiga personers påstående funnits de som kunnat stämma blod och det har berättats av dem som sett på att ett ymnigt blödande sår efter några minuter varit alldeles fritt från blod. Flera sådana händelser har berättats av full trovärdiga personer. Det berättas också att läkare försökt att få reda på hemligheten men ej fått. Sättet att stämma blod lär vara två dels med hjälp av svartkonstbok dels i Guds namn. Om det skall gå i Guds namn så lär det vara endast några ord som skall läsas men dessa

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV
13

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV
14

ord kan ej läras av vem som helst utan det måste vara medfödda anlag. Den som skall kunna stämma blod måste ha reda på den persons fullständiga för- och tillnamn som blöder, så ock hans fars fullständiga för- och tillnamn om det skall lyckas. Avståndet från den skadade till den som skall bota blödningen spelar ingen roll. Den konst att stämma blod som gick i Guds namn användes endast i nödfall och ej om det var fråga om kreatur. Någon ersättning härför togs aldrig.

Att gå kring eld så att den ej spred sig var en konst som förr användes när man brände röslar. Detta att släcka och begränsa eld gick medelst olika besvärgelser en av dessa lyder"Eld ,Eld stanna fast och stadigt,som Kristus stannade vid korset och lät sig korsfästas".Detta skulle läsas tre gånger med all andakt och därefter fader vår och välsingnelsen en gång varpå den som utfört läsningen gick kring elden som sedan ej hade förmåga att gå längre. Denna besvärjelseform kunde användas av personer som ej var uppenbarligen ogudaktiga. Var det en person som svor och var uppenbarligen ogudaktig men ändock kunde släcka och begränsa eld gick det i den ondes namn och med hjälp av svartkonstboken. Personer som kunnat släcka eld har förr funits många i Långasjö och Wissefjärda.

Enligt berättelse fick man svartkonstboken när man gick årsgång. Årsgångaren skulle titta i nyckelhålet i kyrkan och fick då se den onde i all sin utstyr-sel med horn,svans etc.